

SCI-CONF.COM.UA

MODERN SCIENCE: PROBLEMS AND INNOVATIONS

**ABSTRACTS OF IV INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
JUNE 28-30, 2020**

**STOCKHOLM
2020**

MODERN SCIENCE: PROBLEMS AND INNOVATIONS

Abstracts of IV International Scientific and Practical Conference

Stockholm, Sweden

28-30 June 2020

Stockholm, Sweden

2020

UDC 001.1

The 4th International scientific and practical conference “Modern science: problems and innovations” (June 28-30, 2020) SSPG Publish, Stockholm, Sweden. 2020. 397 p.

ISBN 978-91-87224-07-2

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Modern science: problems and innovations. Abstracts of the 4th International scientific and practical conference. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. 2020. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: sweden@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2020 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2020 SSPG Publish ®

©2020 Authors of the articles

TABLE OF CONTENTS

AGRICULTURAL SCIENCES

1. *Dekovets V. O., Rozhko I. I., Kulyk M. I.* 11
ANALYSIS OF THE ASSORTMENT OF ENERGY CROPS FOR GROWING UNDER THE CONDITIONS OF UKRAINE
2. *Yaroshenko S.* 17
INFLUENCE OF GROWING TECHNOLOGY ON WINTER WHEAT PRODUCTIVITY
3. *Кравченко В. С., Яценко А. О., Кононенко Л. М., Розальський С. В., Вишневецька Л. В., Голубенко О. В.* 21
УРОЖАЙНІСТЬ РІПАКУ ЯРОГО ПРИ РІЗНОМУ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ В ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ
4. *Падалко Т. О.* 26
ТРИВАЛІСТЬ ВЕГЕТАЦІЙНОГО ПЕРІОДУ ТА ФАЗ РОСТУ І РОЗВИТКУ РОСЛИН РОМАШКИ ЛІКАРСЬКОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТУ, СТРОКУ СІВБИ ТА НОРМИ ВИСІВУ НАСІННЯ

VETERINARY SCIENCES

5. *Колесник А. О.* 30
ОСОБЛИВОСТІ ЧАСТОЧКОВОЇ БУДОВИ ПАРЕНХІМИ СУБОДИНИЦЬ СОМАТИЧНИХ ЛІМФАТИЧНИХ ВУЗЛІВ СВИНІ СВІЙСЬКОЇ
6. *Яценко І. В., Забарна І. В., Богатко Н. М., Родіонова К. О., Палій А. П.* 32
ВИЗНАЧЕННЯ СТУПЕНЯ СВІЖОСТІ М'ЯСА РАВЛИКІВ ЗА ВМІСТОМ АМІАКУ ТА СОЛЕЙ АМОНІЮ З РЕАКТИВОМ НЕСЛЕРА

BIOLOGICAL SCIENCES

7. *Kuts V., Kuryata V.* 41
PHYSIOLOGICAL EFFECT OF GROWTH REGULATORS ON "SOURCE-SINK" RELATIONS IN HORSE BEAN SEEDLINGS
8. *Броваренко С. В.* 47
ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ МІКРОДОБРИВ ГУМІНОВОЇ ПРИРОДИ НА РІСТ ТА РОЗВИТОК НАСІННЯ *THÚJA OCCIDENTÁLIS L.*

MEDICAL SCIENCES

9. *Chakkanova M. B., Makhkamova N. E., Mirazizova D. R.* 49
TREATMENT OF PATIENTS WITH ACUTE SENSORINEURAL HEARING LOSS VASCULAR ORIGIN: FOCUS ON SERMION (NICERGOLINE)
10. *Onufryk Z., Babinets L., Drapak O.* 54
THORPHOLOGICAL STATUS IN CHRONIC PANCREATITIS WITH SMOKING

11. *Іванов О. С.* 56
СТАН КІСТКОВОГО МОЗКУ ПІД ДІЄЮ ДИКЛОФЕНАКУ НАТРІЮ
12. *Кадиров Р. Н., Хаджибаев Ф. А.* 58
ЭНДОСКОПИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ ГЕМОСТАЗА ПРИ КРОВОТЕЧЕНИЯХ ПОРТАЛЬНОГО ГЕНЕЗА
13. *Мялюк О. П., Симончук В. А.* 65
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБІГУ АНЕМІЇ У ВАГІТНИХ НА ФОНІ ХРОНІЧНОГО ПІЄЛОНЕФРИТУ
14. *Насретдинова М. Т., Назарова Н. Ш., Элманов С. Б.* 67
ФАКТОРЫ РИСКА РАЗВИТИЯ ХРОНИЧЕСКОГО ГЕНЕРАЛИЗОВАННОГО ПАРОДОНТИТА НА ФОНЕ ХРОНИЧЕСКОГО ТОНЗИЛЛИТА, АССОЦИИРОВАННОГО С КАНДИДОЗНОЙ ИНФЕКЦИЕЙ
15. *Смілянська М. В., Кашиур Н. В., Ходак Л. А., Навет Т. І.* 71
РОЛЬ ПОЛІМОРФІЗМУ ГЕНІВ ЦИТОКІНІВ У ФОРМУВАННІ ІМУННОЇ ВІДПОВІДІ НА ВАКЦИНУ КПК У ДІТЕЙ НА ТЛІ ГЕРПЕСВІРУСНИХ ІНФЕКЦІЙ

PHARMACEUTICAL SCIENCES

16. *Коритнюк Р. С., Давтян Л. Л., Дроздова А. О., Коритнюк О. Я., Роздорожнюк О. Я., Пригара О. Й.* 78
НАТРІЙ В ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБАХ
17. *Маслош О. В., Захарова О. І., Кардашук Н. В.* 86
ШЛЯХИ ЗБІЛЬШЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

CHEMICAL SCIENCES

18. *Aronbaev S., Aronbaev D.* 90
INSTRUMENTAL METHODS FOR STUDYING OF THE CELL WALLS OF SACCHAROMYCES CEREVISIAE
19. *Єрко Д. В., Салімонович О. В.* 97
ЕКСПЕРТНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СИНТЕТИЧНОГО КАНАБІНОЇДА 5F-MDMB-PICA (5F-MDMB-2201)

TECHNICAL SCIENCES

20. *Bayratov E. E., Nabiyev A. A., Akbarova F. A.* 101
THE STUDY OF THE INFLUENCE OF LENTIL FLOUR OF THE JASMIN VARIETY ON OF THE CRUMB OF BREAD PREPARED FROM FLOUR OF THE WHEAT VARIETY AZAMATLI-95
21. *Bogatov Ie. O.* 108
CONSTRUCTION OF A BUSINESS PROCESS MODEL BASED ON EVENTS ATTRIBUTES FOR PROCESS MANAGEMENT OF INITIAL MATURITY LEVEL

22.	<i>Khaidurov V. V., Zhovnovach T. A.</i>	113
	SIMULATION MODELS OF THE HAIRDRESSER'S WORK	
23.	<i>Onai M., Kvitka O.</i>	119
	MODIFICATION OF THE WILLIAMS' ASYMMETRIC ENCRYPTION METHOD	
24.	<i>Sereda B. P., Mukovska D. Ya.</i>	125
	IMPROVEMENT OF THE TRANSPORT AND TECHNOLOGICAL SYSTEM OF WASTE RECYCLING OF METALLURGICAL ENTERPRISES	
25.	<i>Бейзик О. С., Бойко В. М., Войтович Я. Б.</i>	131
	ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ТИПУ ТА КОНЦЕНТРАЦІЇ ДЕЯКИХ СОЛЕЙ НА ГУСТИНУ ТА УМОВНУ В'ЯЗКІСТЬ СТАБІЛІЗОВАНИХ ГЛИНИСТИХ БУРОВИХ РОЗЧИНІВ	
26.	<i>Берестовой А. М., Зинченко С. Г., Хлестова О. А., Берестовой И. О.</i>	135
	МЕТОД ОЦЕНКИ НА МНОГОКРИТЕРИАЛЬНОЙ ОСНОВЕ РАБОТЫ ТРАНСПОРТНО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ МОРСКОГО ПОРТА	
27.	<i>Лялюк-Вітер Г. Д.</i>	142
	КОРОТКИЙ АНАЛІЗ МЕТОДІВ ВИЗНАЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ ЗАБРУДНЕННЯ ДОВКІЛЛЯ ПРИ ЕКСПЛУАТАЦІЇ НАФТОВИХ РОДОВИЩ	
28.	<i>Цихановська І. В., Гонтар Т. Б., Чухлата Ж. Г.</i>	145
	ВПЛИВ ХАРЧОВОЇ НАНОДОБАВКИ «МАГНЕТОФУД» НА ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ЗАВАРНИХ ПРЯНИКІВ ПІД ЧАС ЗБЕРІГАННЯ	
29.	<i>Яцишин Б. П., Доманцевич Н. І., Василюшин Л. В.</i>	152
	ПОЛІМЕРНІ ПАКУВАЛЬНІ ПЛІВКИ ДЛЯ ЗАХИСТУ МЕТАЛОВИРОБІВ	
PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES		
30.	<i>Рейхан Акперли</i>	157
	ОСОБЕННОСТИ ПОВЕДЕНИЯ ГАЗОЖИДКОСТНОЙ СМЕСИ ТРУБАХ	
GEOGRAPHICAL SCIENCES		
31.	<i>Бондаренко Д. С., Прокоф'єв О. М., Боровська Г. О.</i>	160
	ДОСЛІДЖЕННЯ ОЧІКУВАНОВОГО РОЗПОДІЛУ ОПАДІВ ЗГІДНО СЦЕНАРІЇВ RCP2.6 ТА RCP4.5 В СХІДНІЙ ЧАСТИНІ УКРАЇНИ ПРОТЯГОМ 2021–2050 РР.	
32.	<i>Горбач В. В., Мельнійчук М. М.</i>	167
	ГІДРОГРАФІЧНА МЕРЕЖА РІЧКИ СЛУЧ НА ТЕРИТОРІЇ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ЇЇ СУЧАСНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН	

GEOLOGICAL AND MINERALOGICAL SCIENCES

33. *Матківський С. В.* 174
ОПТИМІЗАЦІЯ УМОВ ЕКСПЛУАТАЦІЇ СВЕРДЛОВИН В
УМОВАХ ВОДОНАПІРНОГО РЕЖИМУ

ARCHITECTURE

34. *Zhovkva O. I.* 179
ARCHITECTURE OF MODERN CHILDREN'S PRESCHOOL
INSTITUTIONS
35. *Перепелиця О. В., Коншина О. М.* 186
АРХІТЕКТУРНІ СКЕТЧІ В СУЧАСНІЙ ПРОЕКТНІЙ ПРАКТИЦІ

PEDAGOGICAL SCIENCES

36. *Du Jingxu* 192
THE RESULTS OF ANALYSIS OF THE EXPERIENCE OF
FORMING ENTREPRENEURIAL COMPETENCE OF STUDENTS
IN THE HIGHER SCHOOL OF UKRAINE
37. *Makhlynets N., Krasii M., Plaviuk L., Makhlynets M., Makhlynets P.,
Makhlynets P.* 197
HOW TO TEACH HOW TO MASTER PRACTICAL SKILLS
STRESS-FREE ON THE EXAMPLE OF 4TH YEAR STUDENTS OF
THE STOMATOLOGICAL DEPARTMENT
38. *Rozman I.* 204
THE IMPORTANCE OF FOREIGN FOREIGN LANGUAGE
EDUCATION IN MODERN SPACE
39. *Броваренко С. В.* 209
МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД СУЧАСНОГО
УРОКУ БІОЛОГІЇ
40. *Єрошкіна Т. В., Борисенко С. С., Макеєнко Д. С.* 215
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ
ГРУПИ
41. *Клименко Г. В., Шапошник А. М., Куделко В. Е.* 223
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ
ГРОМАДЯН НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ
РЕАЛІЙ COVID-19
42. *Климчук О. В.* 226
СТРАТЕГЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ
МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ
43. *Кравець В. П., Кравець С. В.* 232
ДОШЛЮБНА ПІДГОТОВКА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ
44. *Плющик Є. В., Сомплавська Я. О.* 241
СТЕРЕОТИПИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В РОБОТІ НАД
ХОРОВИМ ТВОРОМ

45.	Рогоза В. В. ЦІННІСНА ОСВІТА І ПЕРСПЕКТИВА ГАРМОНІЗАЦІЇ ВІДНОШЕННЯ «ЛЮДИНА – ПРИРОДА»	246
46.	Спіцин В. В., Кудряшов І. О. ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ	252
47.	Чосік Л. Я. ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ УЯВЛЕНЬ ДОШКІЛЬНИКІВ ПРО ВЕЛИЧИНУ ПРЕДМЕТІВ	259
48.	Юденко О. В., Кузьменко В. Ю., Дьомін Є. В., Юденко Ю. М. СТРУКТУРА МОТИВАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ ДО ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ЗАНЯТЬ СПОРТИВНИМИ ІГРАМИ (НА МАТЕРІАЛІ БАСКЕТБОЛУ НА ВІЗКАХ)	266
49.	Юшко О. В. ПРОПАГАНДА ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗВО	272
PSYCHOLOGICAL SCIENCES		
50.	Chetverikov O. F. DEVELOPING EXTREMOLOGY IN UKRAINE: GENERAL ASPECTS	279
51.	Railianova V. PERIPHERAL ORGANS OF SPEECH	284
52.	Shcherbakova I. N., Podybailo A. Yu. PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES OF PRESCHOOL CHILDREN WITH SPEECH IMPAIRMENT	287
53.	Гера Т. И., Гретченко М. Н. МЕТАМОДЕРНИСТСКАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ПРОРАБОТКИ ВНУТРЕННЕГО РЕБЕНКА У КЛИЕНТОВ ПСИХОТЕРАПИИ	291
SOCIOLOGICAL SCIENCES		
54.	Ядловська О. С. ФОКУС-ГРУПА ЯК МЕТОД ВИВЧЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СПЕЦИФІКИ ГРУП	300
ART		
55.	Чайковська В. Б., Бескорсий В. В., Сидоренко А. В. АУДІАЛЬНА СКЛАДОВА В ІГРОВОМУ КІНО (НА ПРИКЛАДІ «ОСКАРОНОСНИХ» ВІЙСЬКОВИХ ДРАМ ПЕРШИХ ДЕСЯТИРІЧ 21 СТОЛІТТЯ)	305
POLITICAL SCIENCES		
56.	Дымова Е. В. КАТЕГОРИЯ «СОЦИАЛЬНАЯ СПРАВЕДЛИВОСТЬ» В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНСКОЙ ПОЛИТИКИ	312

PHILOLOGICAL SCIENCES

57. *Калюжна Ю. А.* 318
«ПРИРОДНА МОВА» Л. ВІТГЕНШТЕЙНА ЯК МОЖЛИВІСТЬ
ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВІДЧУЖЕННЯ ІНОКУЛЬТУРИ ТА
БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ
58. *Кащишин Н. Є., Зарума О. Р.* 322
ДИПЛОМАТИЧНІ ПЕРЕМОВИНИ ЯК ЗАПОРУКА
КОНСЕНСУСУ І ПОРОЗУМІННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
РОЗВИТКУ ЄС
59. *Коваль Л. М.* 326
ОДНОСКЛАДНЕ ІМЕННИКОВЕ РЕЧЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ВТІЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ІНТЕНЦІЇ АВТОРА В РОМАНІ
ДАРИ КОРНІЙ «ЗВОРОТНІЙ БІК СВІТІВ»

ECONOMIC SCIENCES

60. *Dmytriieva O. I.* 331
ANALYSIS OF SUCCESSFUL EU PROJECTS ON TRANSPORT
INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT
61. *Palchevich G. T.* 336
DIGITAL TRANSFORMATIONS OF THE FINANCIAL SECTOR IN
INNOVATIVE ECONOMY
62. *Богачов С. В.* 341
ПРО УМОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ
РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ
63. *Бойко О. С.* 346
ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ ОЧІКУВАНИХ
КРЕДИТНИХ ЗБИТКІВ ЗА МСФЗ 9
64. *Гавкалова Н. Л., Попова Т. О.* 351
ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАЦІЙНИХ КАМПАНІЙ В
ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОМУ ПАРТНЕРСТВІ В ГАЛУЗІ
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
65. *Кіш Г. В.* 356
МЕТОДИ АНТИКРИЗОВОГО МАРКЕТИНГУ ЗАКЛАДІВ
РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ
COVID-19
66. *Куреда Н. М., Кошкіна А. П.* 361
ФАКТОРИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ У СЕЗОННОМУ ТУРИЗМІ
67. *Ліхоносова Г. С., Панченко А. В.* 367
МЕХАНІЗМ ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ
R&L ТА CASH FLOW НА ВИРОБНИЧОМУ ПІДПРИЄМСТВІ
68. *Плотнікова А. С., Белова Т. Г.* 374
ХАРАКТЕРИСТИКА СТРАТЕГІЙ ГОСПОДАРСЬКОГО
ПОРТФЕЛЯ
69. *Шкрабак І. В., Нікульчев М. О.* 377
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

LEGAL SCIENCES

70. *Жаде З. А., Гайдарева И. Н.* 384
РОССИЙСКИЙ ОПЫТ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ
ОТНОШЕНИЙ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ
71. *Олійник А. Ю.* 391
РЕГУЛЮВАННЯ СВОБОДИ ОСОБИ НА ПІДПРИЄМНИЦЬКУ
ДІЯЛЬНІСТЬ В ГОСПОДАРСЬКОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ

ДОШЛЮБНА ПІДГОТОВКА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Кравець Володимир Петрович

доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки

Кравець Світлана Володимирівна

кандидат філософських наук,
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

Вступ. У зв'язку з кризовими явищами в шлюбно-сімейних стосунках у багатьох країнах світу йдуть пошуки поліпшення якості підготовки молоді до сімейного життя. Вивчення зарубіжного досвіду є важливим для розумного використання в Україні кращих взірців дошлюбного виховання школярів. На даний час окремі дослідники вивчають постановку дошлюбної підготовки та статевого виховання в окремих країнах. І.Даценко, наприклад, вивчала досвід Польщі, Н.Левчик – США та Великої Британії, Л.Ковальчук та Т. Паничок – Німеччини і т.д. Але цілісного порівняльного аналізу підготовки школярів до сімейного життя в країнах світу на сьогодні немає.

Мета роботи. Порівняльний аналіз дошлюбної підготовки школярів у провідних країнах світу.

Матеріали і методи. Підготовка учнівської молоді до сімейного життя в провідних країнах світу зазвичай включає три складові частини: безпосередня дошлюбна підготовка, статево виховання та формування усвідомленого батьківства. В даній статті ми торкаємося лише першої складової частини. Вивчаючи програми безпосередньої дошлюбної підготовки учнівської молоді до сімейного життя (FLE – Family Life Education) в різних країнах різних регіонів земної кулі, ми дійшли висновку, що зміст роботи з дошлюбної підготовки, зазвичай, передбачає формування і виховання у молоді прагнення

мати міцну, здорову сім'ю, яка має декількох дітей, свідомо і відповідально ставитися до їх виховання. Варто відзначити, що дошлюбна підготовка в переважній більшості розглянутих нами педагогічних систем (Австралія, Канада, США, Велика Британія, Німеччина, Франція та інші) проводиться у загальноосвітніх закладах через розроблені державні чи регіональні програми.

Серед найвідоміших і ефективних програм дошлюбної підготовки виділяються наступні: "Шлюб 101"; "Зв'язки: взаємини та шлюб", "Будуємо стосунки" – у Сполучених Штатах Америки; «Сексуальне виховання і пристосування до життя в міжособистих зв'язках», «Жити разом» - у Швеції; "Підготовка до сімейного життя" – у Японії; "Освіта для сімейного життя" – у Польщі; "Освіта для шлюбу та батьківства" – у Словаччині; «Навички життя» - в Ісландії тощо.

Аналізуючи практику дошлюбної підготовки учнівської молоді в різних країнах світу, можна зробити висновки, що освіта сімейного життя:

- детермінована численними ідеологічними парадигмами.
- є багатопрофільною сферою навчання.
- має швидше освітній, ніж терапевтичний підхід.
- повинна представляти і поважати різні сімейні цінності [1].

Дослідженням Л.Яворської [2] виявлено специфічні риси американської системи підготовки до сімейного життя. В країні відсутня єдина навчальна програма, в різних штатах паралельно функціонує широкий спектр навчальних програм, що вирізняються своїми цілями, способами донесення інформації та зорієнтованістю на конкретну аудиторію учасників. При цьому, жодна американська навчальна програма з підготовки до сімейного життя не є загальнообов'язковою.

Програми дошлюбної підготовки у Швеції включають п'ять компонентів: розвиток здібностей до сімейного життя (розуміння того, що лише в союзі з інтимністю сексуальність може повнокровно задовольняти людську потребу); підготовку до сімейного життя; підготовку для соціальних та сексуальних стосунків в юнацтві; попередження венеричних захворювань і незапланованої

вагітності; вплив соціальних і культурних умов на якість міжособистісних стосунків.

Польський дослідник шлюбно-сімейних проблем М.Козакевич пропонує коло проблем дошлюбної підготовки для реалізації їх у шкільних програмах: фізіологічні проблеми статевого життя (проблема дозрівання, гігієни, зачаття, вагітність, контрацепція, статеві відхилення тощо) та ін.); соціологічна проблематика подружжя і сім'ї (планування сім'ї, вибір партнера, батьківські функції); моральна проблематика статевого життя (ставлення до подружнього життя, вірність, проблема цнотливості, моральна оцінка різних форм статевої поведінки) [3].

Підготовка учнівської молоді до сімейного життя в різних країнах починається в різний час. У Великій Британії, Данії, Німеччині, Франції, Швеції, країнах Південно-Східної Азії вони ведуться, зазвичай, з дошкільних закладів. Обов'язкова освіта охоплює початкові і старші класи в ряді країн (США, Німеччина, Данія, Бельгія, Нідерланди, Франція, Швеція), а подекуди починається лише в школі 2-го ступеня (Японія, Китай). Причому обговорення проблем йде як у школах зі спільним, так і в школах з роздільним навчанням хлопчиків і дівчаток (Франція).

Детальний аналіз досвіду дошлюбної підготовки в провідних країнах світу дав нам можливість виділити окремі структурні компоненти зарубіжних програм, а саме загально-соціальний, морально-етичний, юридично-правовий, естетичний, психологічний та господарсько-економічний аспекти. Загальносоціальний компонент має забезпечити формування соціально зрілої особистості зі сформованими почуттями, здатної управляти своєю поведінкою відповідно до суспільних норм, змінювати її залежно від зміни життєвих ситуацій, готової відірватися від батьківської опіки і самотійно приймати рішення, вирішувати важливі питання і готової до створення сім'ї.

В контексті формування соціально зрілої особистості виділяється Велика Британія. Дітей, що подорослішали, рано "випихають" в доросле самотійне життя: зазвичай, відразу після закінчення школи діти набувають повної

самостійності і фінансової незалежності. Дорослих дітей опікати не прийнято, жити з ними разом під одним дахом – теж. Зазвичай, батьки не допомагають дітям фінансово, і зустрічаються з ними не часто: для підтримання сімейних зв'язків достатньо побачитися один раз в рік на Різдво. Не дивлячись на всі парадокси виховного процесу, англійські діти виростають, зазвичай, спокійними людьми зі стійкою психікою і прагненням до балансу "робота-сім'я", може наділені меншим багажем знань, але більшим досвідом людських взаємин, кращим вмінням поводитися в товаристві дорослих, ніж їхні зарубіжні однолітки.

Важливий компонент зарубіжної концепції підготовки молоді до сімейного життя – морально-етична підготовка - характеризує соціальну поведінку людини. З цієї позиції інтерес становить реалізація американської програми «Шлюб 101» (у Флориді, Аргоні, Юті і Південній Дакоті – як обов'язкової). Американські школярі, наприклад, досліджують процеси формування цінностей та їх різноманіття. Разом з тим, форма реалізації програми, як для українців, – дивна (учні поділяються на пари, проголошуються нареченими, обмінюються пластиковими обручками, клянуться один одному у вірності тощо). Підлітки-наречені роблять все: від запису зобов'язань до планування медового місяця (не торкаючись сексу).

В багатьох країнах світу, передовсім у Європі, у підготовці до шлюбу роблять акцент на правильному виборі шлюбного партнера. Але є країни, передовсім ті, які сповідують іслам, індуїзм, буддизм, де ця проблема не є актуальною, оскільки традиційно у молодих ніхто про це не питає – все вирішують батьки. Тобто, викладання питань, пов'язаних з тим, як «підібрати» свого партнера з повною незалежністю від сім'ї, не є культурно прийнятним.

В контексті моральної підготовки заслуговує на увагу формування у школярів генеалогічної культури з використанням методу сімейної біографії. Школярі досліджують сім'ю, з якої вони походять, та складають її біографію. Інтегруючи в зміст навчального курсу метод сімейної біографії, американські педагоги обґрунтовують вирішальний вплив динамічності і згуртованості

членів сім'ї, з якої ми походимо, на проекцію нашого майбутнього сімейного життя [4]. Але найбільша увага формуванню генеалогічної культури приділяється в закладах освіти Об'єднаного Королівства. Практично в кожній британській сім'ї культивується інтерес до власного родоводу, складають генеалогічне древо конкретної сім'ї, поважливо ставляться до традицій та плекання сімейних історій. В пересічній британській сім'ї діти вчать визначати ієрархії сімейних пріоритетів.

Аналіз зарубіжних програм дозволив виділити юридично-правовий аспект дошлюбної підготовки школярів, який передбачає визначення правового статусу сім'ї та засвоєння основ шлюбно-сімейного законодавства та цінність громадянських прав людини, акцентує увагу на питанні правового захисту членів родини, що в сукупності виховує у школярів повагу до букви закону, аналізує специфіку укладання шлюбного контракту, підстави для оформлення розлучення, обов'язки з утримання дітей, усиновлення та захисту від проявів домашнього насилля.

У французькій школі в контексті дошлюбної підготовки учбовим планом передбачені предмети, що роз'яснюють конституційні права і свободи громадян, ознайомлюють з сутністю сімейного права, вчать користуватися ним. До речі, особливих зусиль щодо формування правової підготовки майбутнього сім'янина французькій школі докладати не доводиться – французи люди "правильні", вони з дитинства намагаються дотримуватися всіх норм, вказівок і правил.

На вирішення проблем правової підготовки майбутнього сім'янина в Естонії спрямована загальнонаціональна комунікаційна кампанія "Знай свої сексуальні права" (2005 р.), яку проводить Естонська асоціація охорони здоров'я (ESHA), закликаючи думати про можливості і наслідки, які є результатом наших сексуальних прав. В межах цієї кампанії поширюються такі сексуальні права:

1. Право бути самими собою – прийняти правильне рішення, право на самовираження, безпеку, право користуватися сексуальністю, вступати або не вступати в шлюб і планувати сім'ю.

2. Право на знання про сексуальність, контрацепцію, ЗПСШ, право на статеве виховання.

3. Право захищати себе і бути захищеним від небажаної вагітності, ЗПСШ і сексуальних злочинів.

4. Право на конфіденційну, доступну, високої якості гідну медичну допомогу.

5. Право на участь в плануванні програм, спрямованих на молодих людей, у зустрічах відповідних рівнів і право впливати на осіб, що приймають законодавчі рішення у сфері сексуальної освіти [5].

Велика увага при підготовці майбутнього сім'янина в багатьох країнах приділяється формуванню сімейної естетичної культури, яка має зосереджуватися на формуванні у молоді уявлень про естетичну культуру сім'ї і міжстатевих взаємин, на вихованні поваги до сімейних традицій та бажання їх примножувати, на розширенні уявлень про естетику побуту і прагнення вносити прекрасне у нього, на розвитку хорошого смаку, на розкритті значення мистецтва у житті сім'ї та стимулюванні інтересу до різних його видів, на опануванні принципів організації дозвілля і культури відпочинку [6, с. 415-416].

Л. Яворська звертає увагу на американський досвід інтеграції в зміст навчальних програм із дошлюбної підготовки молоді фрагментів поетичних та прозових літературних творів, який, окрім збагачення духовного світу та формування естетичних смаків і вподобань школярів, вирізняється широким спектром методичних прийомів подачі та засвоєння навчального матеріалу. Аналізуючи поведінку створених тим чи іншим автором літературних героїв, школярі порівнюють її з прикладами із власного життєвого досвіду та проектують свої майбутні вчинки [2].

Польські педагоги у підготовці школярів до сімейного життя значну увагу

приділяють психологічному аспекту: спостереження за собою та іншими; здатність до розпізнавання власних і чужих емоційних станів, здатність розуміти почуття інших; здатність пристосовуватися до змінних умов. На заняттях, присвячених психологічному аспекту готовності молоді до сімейного життя, школярі вчать поважати інших і свої почуття, а також вправляються в правильній поведінці, котра є запорукою нормального психологічного клімату в сім'ї та психічного здоров'я кожного з її членів. Вчитель допомагає учням зрозуміти, що кожна людина може контролювати свою власну поведінку і способи вираження почуттів. Школярів на заняттях з FLE вчать правильно сприймати кардинальні зміни в житті взагалі, в сімейному житті зокрема. Це, зокрема, перехід до нового будинку, народження братика чи сестрички, народження дитини-інваліда, смерть близьких людей, важка хвороба, наркоманія, розлучення, повторний шлюб і діти, що виїжджають з дому. Дітей вчать адаптуватися до таких змін.

Значна увага в дошлюбній підготовці зарубіжної молоді приділяється господарсько-економічному її аспектові, який повинен формувати у молоді установку на необхідність ведення домашнього господарства та готовність до домашньої праці, орієнтувати на рівномірний розподіл обов'язків із ведення домашнього господарства між усіма членами сім'ї. В окремих школах Німеччини і хлопці, і дівчата вивчають предмет «Домогосподарство», який охоплює усі сфери побуту: ремісничу (прибирання, меблювання квартири, шитво, ремонтні роботи тощо), організаційну (організація свят, планування покупок, фінансовий бюджет, розподілення часу), психологічну (піклування про молодших та старших). На практичних заняттях діти вчать шити, штопати, ремонтувати одяг, прибирати, готувати їжу, складати список закупів продуктів тощо. А в американській системі дошлюбної підготовки серед елективних курсів в багатьох школах присутній курс „Менеджмент сімейних ресурсів”, який надає школярам відомості з основ фінансового планування та наповнення сімейного бюджету, основ облаштування помешкання, знайомить

їх з базовими потребами людини в одязі, їжі та житлі, прищеплюють навички самообслуговування, правильного витрачання грошей та їх економії тощо.

Висновки. Лише багатостороння навчальна програма із підготовки до сімейного життя, в основу якої покладені усі вищезгадані аспекти може вирішити проблему оздоровлення шлюбно-сімейних стосунків, сформувати адекватні сімейні цінності, сформувати правильну модель майбутнього подружнього партнера, підготувати справжнього господаря - сімейного економіста тощо. У зв'язку з цим доцільна розробка, апробація та впровадження новітніх навчальних програм дошлюбної підготовки з використанням сучасних інформаційних технологій. Аналізуючи методичні підходи до викладання тем, орієнтованих на дошлюбну підготовку в різних країнах світу, варто зазначити, що дуже багато педагогів комбінують у викладанні традиційні і сучасні інтерактивні методи. На відміну від активних методів, інтерактивні орієнтовані на більшу взаємодію учнів не лише з учителем, а й один з одним і на домінування активності учнів в процесі дошлюбної підготовки.

Заслуговує на наслідування ранній початок дошлюбної підготовки в багатьох країнах світу, особливо в Європі. Початкова школа найкраще підходить для того, щоб навчити дітей базовим знанням, які пізніше будуть розширені. Експерти кажуть, що занадто пізно починати статеве виховання, коли діти вже знаходяться в пубертатному віці. В молодших класах діти менше соромляться стевих проблем, а тому з ними легше говорити на ці теми. Та й питання вони формулюють простіше і вільніше, без сорому перед однокласниками.

Сучасна система дошлюбної підготовки повинна орієнтуватися як на вирішення проблем міжстевової комунікації, їх профілактику чи подолання, так і на розвиток особистості, зміну поведінки тощо. Особливо актуальним є запозичення багатогранного зарубіжного досвіду щодо організації *співпраці школи з батьками* в питаннях виховання майбутнього сім'янина, залучення батьків до навчально-виховного процесу. На нашу думку, в українських школах

варто запроваджувати такі її форми, як телефонні контакти вчителів із батьками; індивідуальне обговорення з батьками гендерних проблем; спільні бесіди учителів, батьків та учнів; «круглі столи»; залучення батьків до реалізації шкільних проєктів, організації свят, позашкільних заходів.

Список літератури

1. Adler-Baeder F., Higginbotham B., Lamke L. Putting Empirical Knowledge to Work: Linking Research and Programming on Marital Quality // Family Relations. – 2004. – Vol. 53(5). – P.536-546.

2. Яворська Л. Підготовка молоді до сімейного життя в США//Статева соціалізація та підготовка учнівської молоді до сімейного життя у педагогіці та шкільній практиці зарубіжних країн. – Тернопіль: ТзОВ “Видавництво Астон, 2009. – 206 с.

3. Kozakiewicz M. Pro i contra w planowaniu rodziny, w wychowaniu seksualnym. – Warszawa, 1989. – 47 s.

4. Hoyles M. Childhood in historical perspective / M. Hoyles // Changing Childhood / Martin Hoyles (ed.). – London: Writers and Readers Publishing Cooperative, 1979. – P. 16–29.

5. Koolitusvaldkond [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<https://www.estl.ee/valdkonnad/koolitused/> (14/05/2019).

6. Кравець В. Теорія і практика дошлюбної підготовки молоді. – К.:Київська правда, 2000. – 688 с.